

Документа из архиве црногорских губернадура

У прошлом двоброју Историјских записа објавио сам 11 докумената из откупљених остатака архиве старих црногорских губернадура Радоњића. Накнадно исписана документа сада објављујем. У овом и наредном двоброју објавићу сва важнија датирани документа до краја XVIII вијека. Важнија недатирана документа и документа из прве три деценије XIX вијека касније ћу такође објавити. У свима документима допунио сам у заградама мање познате ријечи које су ми биле познате. Како штампарија нема црквенословенских слова, то сам свуда гдје су датуми означени тим словима исте метнуо арапским цифрама Вукасовићева. Пернетово и још нека писма писана су латиницом и нефонетским правописом, што сам појединачно за таква писма означаио.

Највише датираних и недатираних писама сачувано је од Филипа Вукасовића. О Вукасовићевој мисији у Црној Гори има доста података у старим црногорским историјама, а нарочито у дјелима Владана Ђорђевића, која сам раније навео (Историјски записи III, 80). Сада објављујем само датирана, а касније ћу објавити и недатирана. Вукасовићева писма, те ће иста бити корисна за познавање Вукасовићеве мисије и његових планова. Истовремено објављујем и једно писмо капетана Пернета, о коме је било и раније ријечи (Историјски записи III, 78), као и једно писмо руског потпуковника Марка Ивелића, који је био у Црној Гори када и Вукасовић, т. ј. 1788 године. Уз Вукасовићево писмо од 26 априла 1789 г. (број 18) треба напоменути, да је претставку поменутих делегата »от Пипера и Бјелопавлића«, који су »с лажи у Беч пошли«, објавио Владан Ђорђевић, само је она погрешно датирана као да је од 3 фебруара 1788, а треба 1789 године (уп. Владан Ђорђевић Исписи из бечких државних архива . . . . Београд 1913, 205—210, и Црна Гора и Аустрија у XVIII веку, Београд 1912, 111). У истоме писму Вукасовић помиње и »капетана Милоњу«, од кога има у откупљеним документима неколико писама, али су, углавном, од мањег значаја. Бродарски капетан Антонио Милоња био је Вукасовићев повјереник и често обавјештава губернадура Радоњића из Котора о Вукасовићу и разним политичким приликама, па му, на примјер. 14 априла 1789 године пише и ово: ». . . и молим ве да пустите све и свака, а да дођете субито, субито (брзо, брзо — Р. Д.) и вас

чекам данас на објед, будући је така преша...» Вукасовић није ни овом приликом пропустио да препоручи шиљање што више црногорске »јаке момчади« за аустриски фрајкор (добровољачке јединице), али је митрополит Петар енергично устао противу тога Вукасовићевог тражења, а и митрополитов секретар Долци био је Вукасовићев противник. Да би омео одлазак младића из Црне Горе у аустриски фрајкор митрополит је проклињао оне који су тамо ишли, па убрзо послѣје пријема Вукасовићевог писма од 26 априла 1789 г. пише главарима једнога племена: »Није вама тамо пута, осим да се брука с вама бије и друге да помажете, а себе да губите част и поштење и да гинете за туђу корист, а они да с вама тргују и своју кесу пуне«. Писмо које је митрополит Петар упутио црничком племену Глуходољанима противу Вукасовићевог купљења добровољаца већ је Вукасовић имао у рукама средином 1789 године, те га је послао у Беч уз свој рапорат од 1 јула те године (Вл. Ђорђевић: Црна Гора и Аустрија у XVIII веку, стр. 110—111). Зато је разумљиво, што се Вукасовић у своме писму од 7 септембра 1789 године већ жали на митрополита и његовог секретара Долциа. У истоме писму Вукасовић препоручује гувернадуру Радоњићу и Михаилу Пламенцу, да приликом доласка у Беч кажу »невјеру Саве Мирковића, калуђера Теодосије и Владике Петра, а не заборавите лаж Ивелића«. Мирковић и Ивелић су били руски изасланици у Црној Гори, те се на њих Вукасовић и мрзео љутити. Колико се убрзо разочарао што су му митрополит Петар и други трезвенији народни главари пореметили планове, види се лијепо из Вукасовићевог писма од 23 маја 1790 године.*)

Самозвани »књаз и деспот« Софроније Марковић — »Југовић« шаље једно опширно писмо балканским народима и црногорским племенима (број 24), које такође није без интереса. О томе »Југовићу« објављено је доста података (Г л а с н и к Српскога ученог друштва књ. 72, 218—297, *passim*), из којих се види, да је преко њега гувернадур Радоњић »највише радио противу Петра Петровића«, а »Југовићу« је био обећао »да ће га довести на црногорски престо«. У своме писму »Југовић« сам себе препоручује и опомиње Црногорце да не слушају претставнике аустриске мисије, на које се једино могу односити ове ријечи из његовога писма: **»Молим вас оставите се ви тјех људи кои су тамо доходили и от вас безчестно образом низ море утекли као безчестни и коварни људу...«** На овоме документу су двије посљедње цифре у датуму (»92«) написане другом руком и другим мастилом, поврх раније написаних цифара. Мислим да су испод бројева »92« били бројеви »89«, али нијесам сасвим сигуран. Вјерујем да је ова пре-

*) Ни до данас нијесам могао доћи до Вјесника Хрватско-славонско-далматинског земаљског архива (књ. XIX, Загреб 1917), у коме је објављено доста докумената о Вукасовићевој мисији у Црној Гори, али ипак вјерујем да се тамо не могу налазити Вукасовићева писма која сада објављујем.

правка датума учињена гувернадуровом руком ради неке касније политичке потребе, па је тога ради и могла бити извршена. Но сигурно је да »Југовићево« писмо не може бити из мјесеца фебруара 1792 године, јер у њему пише и ово: **»И видите да два силна цара на Турчина војују...«** Ове се ријечи могу односити једино на познати рат Русије и Аустрије са Турском, у коме је Аустрија закључила мир са Турском у августу 1791 године, а Русија 29 децембра 1791 (9 јануара 1792). Мало прије поменуто аустриска мисија са Вукасовићем на челу напустила је Црну Гору крајем августа 1788 године, те »Југовићево« писмо може бити писано само после тога напуштања, а највјероватније, како сам већ навео, у фебруару 1789 године.

Писмо од 25 јануара 1793 године јесте од Теодосија Марковића. То је сигурно Његошев игуман Теодосије Мркојевић из »Лажнога цара Шћепана Малог«, о коме има и иначе архивских података уп. Записи XIX, 102).

На писму број 27 није потписано, али сам по рукопису утврдио, да га је писао Филип Вукасовић. Оно није ни датирано, али је испод адресе, мислим гувернадуровом руком, забиљежено ово: »Примљена августа 1793«.

Посљедња два писма ове групе јесу од народа и народних главара из манастира Мораче. Из њих се јасно виде тешке прилике у тим крајевима и залудње надање на Вукасовића, који је приликом бављења у Црној Гори толико обећавао, да је гувернадур Јоко Радоњић, на копији једнога Вукасовићевог писма из мјесеца августа 1789 године, тачно констатовао: »Колико је јошт Вукасовића и Милоњинијех писамах и обећања на име Двора мањкала би карта у Тријешће«.

Ристо Ј. Драгићевић

12) Секретар бокопоторског провидура гувернадуру Радоњићу 14 фебруара 1788

Придраги гувернадур!

Поради да ваше припоруке буду одма изваршене зборио сам с господином Ђенералом и угодно ми је давати ви одма одговор на вашу књигу — 5 фебара.

Не може исти ђенерал дати на закладе бискот али жито, ништа не мање када имате аспре справне, које можете находит заклади-ма истијема. Хоћете моћ купити колико жита вама је мило и бићете ашистини (sic!) за имати бискот од руках приватах, зашто принцип не продаје га.

Било је писано капитану Антивари на Росе и он придаће све што је било од солдата Мирчанина како ви сте жудили.

Алфир Болица има пуно дугах и учињени(х) прије од вашег; ништа не мање господин Ђенерал метнуо је ваше име напројод

(испред? — Р. Д.) онијех кои имају имати у његову раџонатерну (списак дужника? — Р. Д.) и када бити ће бријеме хоћете бити подмирени.

Најпослије била је пуно недрага новина од смутњах међу Црногорцима и Турцинима. Како пожудна је мир, тако све ове ствари могу бити унаприједа много штетне. Са свијем тијем ви ћете ми чинити велико наслађеније дајући ми на знање од свијех згодах које би окуриле (догодиле се? — Р. Д.).

И остајем с пуном стимом

Вас придраги приатељ
Иван Винценти Фоскарини, секретар

(На полеђини је ова адреса:)

Свијетломе господину и господару
Г-ну Ивану Радоњићу гувернадуру од Черне Горе
Његуши

13) Филип Вукасовић гувернадуру Радоњићу*)

6 априла 1788

Цетиње на 6-г Априла (1)788.

Мила и драга поздрав моме особит(ом) господину и приатељу. На вашу вриедну книгу, коју јутрос примих и разумих, могу одговорит да ми је веома жао да толико панталони (ово је сигурно нека Вукасовићева шифра — Р. Д.) вама сметау и мислим да бисте им одговорили да сада не морете ништа дати, него нека чекаду доклен буде могуће. Со тијем ћете их облигат (обавезати, задужити — Р. Д.) да ви о пакости мислит неће, уфајући се да ће цекине добит, а није им право ни дат.

Ми чојека одправисмо пут Тријешћа и писасмо за сва потрибита, а како се брод изкреца опет ћемо по истом броду писат; тако ако што узхоћете пишите и пошаљите к нама.

Од паше скадарскога није гласа, него је истина да је све версније људе од Бе(р)ђана и Зете Меџикука (мисли свакако на команданта Спужа Меџикукића — Р. Д.) собом у Скадар одвео, а Бог зна из које сверхе.

Никола (сигурно капетан Пернет — Р. Д.) поздравља, а ја такојер све ваше, јере јесам до гроба

Слуга и приатељ
Ф. Вукасовић

(На полеђини је, поред отиска печата у црвеном воску, адреса:)

Pour Monsieur le Gouverner
Joko de Radonich

à Niegusse

*) Писмо је латиницом и нефонетским правописом, а цијело је Вукасовићевом руком.

14) Филип Вукасовић гувернадуру Радоњићу*)

5 маја 1788

Мили Господине!

Примио сам вашу књигу и послао чоека ноћас не би ли на превару уфатно кнеза Меда,**) убио га Бог, а данас ћу послат стражу ако сретеду њега нека га доведу мирно, ако ли сретеду онога књигоносу през Меда нека иду на његову кућу и нека силом кривца уфате и доведу, ако се буде дао.

Јуче добисмо глас од врских људи, да вдалика (Петар I — Р. Д.) расписа.т јест по свој земљи да се, нека сриједу али четвертак, сва земља на Цетиње скупи да видиду при чему сте, ту да се има све мало и велико скупит. Ето видиш што се ради на све стране, но те молим пешаљи ми оно доношеније које сте цесару (аустријском цару — Р. Д.) порад земље придали били.

Извише ово шаљем 12-т бацов (буради — Р. Д.) праха и фишеки и мслим да се ова барјела отварала не би, јере знамо колико је теста унутри, и тако немој да се свадимо, јере ја знам да би ти могло тко хоће и гаће скинут.

Буди м(и) здраво са (с)вом госпоцком фамилиом, а ја твој приатељ и слуга

Ф. Вукасовић

На 5 Маја (1)788.

(На полеђини је, поред отиска печата у црвеном воску, ова адреса:)

A Monsieur Monsieur
Joco de Radunich
Gouverner de M. N.

à Niegusse

15) Капетан Пернет гувернадуру Радоњићу*)

26 маја 1788

Гозпода,

Ево дигнуше се бродове наши пут паштровицким конфину (граница, предио — Р. Д.) и ја идем с мојом дружином тамо. Ако нејести јошт с вашом војском пут тамо пошли, тако молим вас да одма одлазите и узмите собом суе (с в е — Р. Д.) наше мазге које со (с у — Р. Д.) тамо.

*) Писмо је латиницом и цијело је писао сам Вукасовић

**) У једној пресуди народнога суда од 22 августа 1795 године помиње се као кмет од стране Бјелица «кнез Медо», те ће се сигурно на њега односити ово Вукасовићево писмо.

*) Цијело писмо писано је латиницом и Пернетовом руком, а правопис му није фонетски, јер свакако пише под утицајем њемачкога и италијанскога правописа.

Уфам се у Богу да хоће наша ствар добро изаћи, јер сада се вратише човек кста јесом ночас на конфин послал и казаше да нема нити страза турска нити бродова тамо.

Молим се вас дигните се с војзком берзо и гледајте до велики мраку на конфину бити.

Поздрављам вас свиколици.

Изпред Будве

Пернет

на 26-га мај

1788

16) **Марко Ивелић гувернадуру Радоњићу**
26 септембра 1788

Милостиви государ Јоан Станисл(а)влевич,

Ваше брацкоје у два листа писаније примих и све разумјех како је доста муке свакоме ко влада неученијем народом, ма што ћемо: ваља потити се и терпљети и Б(о)гу се молити да милост божија покријет народ да будућ у послуху и у јединство и брацкој љубови. Сада је, брате, виша потреба него икад, но молим, Христа ради, једините народ да се у мало не превару ни христијанскому врагу не предаду. А што ћемо рећи вама није потреба многа ригјечи: ви сте људи, слава Богу, како се познава ваша доброта и разум, ваља итроумијем (лукавством — Р. Д.) владати се. И у неђељу у вечеру доће барка и кога вам пошљем сврху мене имате брацку слободу доћи и ја желим како брата с вама се виђети и разговорити за добро свега народа црногорска и протчих (осталих, других — Р. Д.) христијан. И брат Јоан, ваш побратим, сердачном љубими, поздравља и њега бих послао, но се бои да не буде каква гњева от г(ос)ц(о)де латинске, него шиљем брата капитана Ивана колико и ја да сам и немојте да много људеј зна. С њим заједно ходите како у брацку кућу, кога чекам брацксм љубови примити.

И остајемсја желаући вам добра

Милостиви Государ
Вашего Високородија

(М. п.)*

26-го Сентјабрја

1788-го года

Ризано

Покорни слуга и брат
Граф Марко Ивелић

(На полеђини, поред отиска печата у црвеном воску, ова је адреса:)

Јего Високородију милостивому г(осу)д(а)ру Јоану Станиславлевичу

Господину губернатору црногорскому Радоневич

на Његуши

*) Отисак нагарављеног Ивелићевог печата, који има разне хералдичке знаке, али нема никаквога натписа. — Ивелићевог руком је само потпис и четире ријечи испред потписа, а сав остали текст писала је друга рука.

17) Далматински провидур гувернадуру и народним главарима*)
13 децембра 1788

Од нас Анзола Мема четвертога провидура ђенерала од Далмације и Арбаније, Вама гувернадуру, сердарима, кнезовима и главарима од Черне Горе поздрав.

А по томе говоримо ви: с великијем нашијем зачуненијем (чуђењем — Р. Д.) и ражалијенијем разумјели смо опако ђело од Заљућанах (дио пограничног црногорског племена Цуца — Р. Д.) кои будући у вјеру с Рисњанима надскочисе из пријеваре Мата Видовића и отеше му оружје и двије стотине бравах које вођаше. Супроћ непристојноме ђелу такве опачине вика вјера од Бога и од правде, а ја се ове опаче грабшје вјерујем да се има мало уздати на бесједе Черногорацах. Да сам ја пуштио, што би, може бит, било од бољега свијета, моје судите (поданике — Р. Д.) на њихову достојну освету досле би се, може бит, осветили преко мјере од толике грабшије. Али сам на мјесто тога наредио, како ће ви бити и писали главари од комунитадих од овога конала (у оригиналу **di questo Canale**, Бока Которска — Р. Д.) да не имају већ примити ниједно чељаде ни мушко ни женско из Черне Горе ни прем да би ћели уљести у Приморије за куповати соли или чеса другога што им је од потребе и за продавати своје терговине. Ово забрањеније (забрана — Р. Д.) дурати ће докле гођ буде враћена стока и ако се уберзо не поврати держати ћу вас далеко и од пазара которскога и од свакога мјеста од овога владанија. Не може се опростити такој опачини и заиста ја ћу одлучити теже ствари ако ви не исправите ови догајај и не узбраните сигуртад од судитах нашијех, кои ве неће никада перви зађести и којех бисмо тешком руком педепсали (казнили — Р. Д.) кад гођ би вас перви зађели.

Чекам ваш одговор и Бог вас сачувао.

Из Котора 13 децембра 1788.

Анзола Мемо четврти пр. Ђ-л од Далмације и Арбаније

*) Прво је италијански текст писма и својеручни потпис провидуров, па одмах долази српски превод писма. Ја сам испустио италијански текст, а српски превод објављујем са свима карактеристикама оригинала.

18) Филип Вукасовић митрополиту Петру и црногорским главарима
26 априла (по новом кал.) 1789

(М. п.)

От мене Филипа Вукасовића кавалира честитог ћесарског краљества

Пресвијетлому и Преосвештеноме Г(осподи)ну Владики Петру Петровићу, Благородноме Г-ну гувернадуру Јоку Радонићу и господи сердар(ом), војеводам, кнезовима, барјактарима и свијем војницима от Церне Горе, Бердах и Херцеговине коикођ за славу часнога керста протива преославне (sic!) вјере непријатељу војује и керв пролијева(ти) не штеди м(ило) д(радо) п(оздравље).

А потом ваша браћа к мене дођоше и све наредбе виђеше како се справљам на кервника и злотвора да осветим браћу и са мном се разговорише, те вама казат имуједу на кои начин, док ја ако Бог да дођем, имате се владати и један другом у помоћ бити ако злотвор навали. Зато ви шиљем ово неколико главара да сте боље увјеровани и да се за ову браћу не бринете која су кот мене остали, јере Божа ви вјера бољи ћу им бити но у Церну Гору, а баш и они боље но у Церну Гору слушаду.

Ја сам молио у честитога Ћесара да ви се даде помоћ док ја дођем, ако Бог да, и чекам отговора сваки дан и удам се да ће на скоро доћи, а знам да би дав(н)о веће отлучено било да није она петорица от Пипера и Бјеловаплића с лажи у Беч пошла, ема тко лаже на образ му пада и тако ће и онизијем бити.

Ако ли удре злотвор на вас али на друге кои су с вама дајте захире (хране — Р. Д.) свакоме колико буде преша, ако ли пофали и на на Цетиње а ви будете ћели ломити злотвора, ја сам дао капетану Милоњи орден (мјесто о р д е р = наредба, заповијест — Р. Д.) да ви помоћ даје доклен кођ будете вљерни, а кад ја дођем, ако Бог да, бити ће друга, но да сте једно и заједно, те ћете бити мили Богу и људем.

Како кођ добијем други хабер (глас, вијест — Р. Д.) послат ћу опет другога посланика тамо, а то вљерујте и будите увљеровани да ћу на те банде окренут, ако Бог да, по суху али по мору.

Ваша браћа, кои су овдена, нијесу онако како су лажци рекли да ћу их продат овденак, но су провиђени сваким правијем поштењем и держани како најбољи, а нијесу за прешу ћесо(ву?), но за добро све земље ваше и да се ћесарски двор увљерује да нијесте сви невјере но само неколико, но ко вас тако мути тај ви је злотвор, тер га натерпајте камена громилу, а виђет ћете да ако ови зијем не буде боље неће ни горе но вама, зато свако момче које не има о чем живљет, а не има оружја, шилите га амо, на аманат Божи бити ће боље за вас и за њих, ема ми ћецу не шиљите ни старце, но јакуч момчад кои ви ће бити за поштење. Зато ово шиљем опет назад ћецу, јере ме је срам до(че)кат ћесара с оваком

ђецом, но да се буде мога дичит ш њима и ћесару доказате да на ове стране има витежкијех момаках.

Сад, Господо, Бог ви у помоћ и у свако мјесто за обранитеља нека буде, а мене нека даде оно што ви ја желим. И тако да сте здраво док се, ако Бог да, састанемо и у здрав(љ)у видимо и тако Бог вама и нама у помоћ.

Господину преосвештеном Владики Петру, Г-ну Гувернадуру и сердару Јову поклон и поштење из правога срца до смрти.

**У Сењу на 26-г Априла (1)789
по латинском броју**

**Слуга и приател
Ф. Вукасовић*)**

На скоро, ако Бог да, развеселити ве уздам се.
Ову књигу ваља дати војеводи да (ј)у носи у Берда.

**19) Филип Вукасовић гувернадуру Јоку Радоњићу
7 септембра 1789**

Мили мој Господине Јоко и Михаило!

Колико ја жалим све неприлике које ви у вашој земљи имали ј(е)сте, толико ми је мило да сте на ове краје дошли. Може Бог да ти да с овом срићсм, ђе су наши у Банату непријатеља придобили и како је наш премилостиви ћесар опет оздравио, да и ви со тим ваше после толико лакше (могнете?) оправити. Ја вам желим заисто, како и сам себи, свако добро, које вам нигда фалило не би да Владика Петар не окрену мислити како и Долци. Али што ћемо? Свака врана у своје јато лети. Хајдете сваком добром срећом пут Беча, урадите о себи што боље можете. Ја више не могу бољи бити, но ви шаљем овај атестат (свједочанство, увјерење — Р. Д.), кога сте с поштењем у свакој верности заслужили, а што будем могао и на уста како дођем тамо, ако Бог да, говорити хоћу за ваше боље без лаже и сваке потребе. Писао сам моме пријатељу у Беч нег ви буде у помоћ колико је кадер и вам нађе кућу ђе ће те стати, да вас много коштало не буде. Ја да имам и да могу би заиста све за вас харчио, али сам се силно истресио, а највише на ову вашу злосрећну браћу, кои никада памети стећи неће. Тако, онолико колико могу толико и чиним. Не дајте се тамо од никога преварити, особито се чувајте од Долциа да вас опет не превари, како је и досад, но се држите они људи на које вас ја шаљем. Ево сад иде тамо отац Василиа, кога сте желили видити, и послао сам Са-

*) Подвучене ријечи написао је Вукасовић латиницом, док је остали текст сав ћирилицом.

Отисак печата је сачуван и од натписа око круне може се прочитати само: »... CROATISCHEN«.

ву и Јока Пламенца преко Карлобага, ма ми се чини, Господо, да ћете дружине превише бити, јада ћете ви силни харач учинити. Ако ли ви работа добро изиђе лако ћете, али ако ишто у попријeko стане како ћете онда? Мислите на свршетак прије него почнете! Мени је мило да вас доста тамо отиђе, јере што год вас је више, више ће вам се вјеровати, али се ја боим да неће бити х(а)рча, ема чините како знате. Када будете тамо немојте се стиђети казати све перикули (опасности, тешкоће — Р. Д.) чисто и истинито у којима сам ја и мои људи био, јере да је мене тамо добро било лако би ми било имати пријатеља, али како сам у муби у злу великоме био. тако ви имате више мерита (заслуга — Р. Д.) да сте били мои пријатељи. Немојте, дакле, себи криво учинити у погледу да коме томе хорјату у помоћ будете. Кажите невјеру Сава Мирковића, калуђера Теодосије и Владике Петра, а не заборавите лаж Ивелића, пак невјеру под Служем, на Леско-пољу, Вучијем Студенцу, Кчеву. Цетињу, Љовчињу и хиљаду други; не загајте велике харче које сам учинио, како сам све плаћао и свакока отпратио ви знате више и боље него ја, а казавиће (sic! мјесто к а з а њ е в и — Р. Д.) Сава Пламенац што и сами знали нисте. И тако путујте срећно и будите здраво, а Бог био у помоћ. Г(оспо)д(и)н Марко Љужани може вас упутити и дати вам добар завјет (sic! мјесто с а в ј е т — Р. Д.), зато, дакле, отидите (ваљда омашком испуштено к њ е м у и — Р. Д.) држите се њега и кажите му истинито све што знате, пак шпрујте да сам ја ваш добри пријатељ.

Писато у Мазинској Преви 7^о дана месеца Септембра љета 1789^о

Ваш добар пријатељ и
доброжелатељ
Филип Вукасовић

(На полеђини је остатак отиска печата у црвеном воску и ова адреса:)

A Monsieur
Monsieur Johan Radonich
Gouverneur de Monte Negro

a Fiume

20) **Ђенерал Паулић гувернадуру Радоњићу***
12 новембра 1789

Веле доброродни Господине!

Јучер, како сам из пута овамо натраг доспио, примио сам книгу вашега доброродства из које драго ми јест разумјети ваше здравље, које вама и напредак жудим.

* Цјело писмо писао је сам Паулић латиницом и нефонетским правописом.

Штоно ми пишете од Церне Горе и оних народо̀в, који, велите, да су с вама у слоги према Турчину и ж нима се бију, то јесте ми мило чути, али не могу та(ј) глас с ониме сложит, који се по наших краих прошасто љето од вашега народа просијепах од кад се вратио Вукасовић.

Ја стављам све украј мене, ер ниесам кадер судити ни зло ни добро што не видјах.

Прилика јест, да сте зло обнешени при Цесарскоме Двору, како вас авизах (обавијестих — Р. Д.) у Тријесту ондени, Гос. Гувернаду̀р, да не идете даље пут Вијене (Беча — Р. Д.), ер да не будете ондје рицевљени (примљени? — Р. Д.). Жалим вас веома ако вашим народом нијесте заслужили зло гледани бити и доклам не докажете да сте криво изписани ја не би знао начина у ваше после уљести.

За остало мило би ми било видити вас, али у ово пет дана опет одлазим послима по краинах, од куда мучно се вратим до 6 недјеља дана.

Ја вам метим (ваљда ме ђ у т и м — Р. Д.) тога жудим свако добро и остајем

Вашег веле добородства
слуга завезан
Паулић
генерал

У Загребу на 12. 9-бра
по новом броју 1789.

21) Филип Вукасовић гувернадуру Радоњићу и црногорским главарима 1789

(М. п.)

От мене Филипа Вукасовића кавалира ћесарскога и кралевскога

Свијетлој господи гувернатуру, сердарима, војеводама, кнезовима, барјактарима, старешинама и свем пуку црногорскому и Бердјаном м(ило) д(раго) п(оздравље).

А потом ево к мене дође ваш посланик и поштени старешина Лазо Јовов, кои се са мно̀м разговори и ја му на уста казах све ствари које сад слиде и што бити може, а и вама овако дајем одговор на ваше поштено писмо.

Капетан Милоња ви је истину казо да ја жудим само ради вашега добра опет тамо доћи, ема не знам сам хоћу ли по мору али скруз (sic!) Херцеговину, јере знате да је по мору с војском веома мучно, а да Бнечић (Млеци, Венеција — Р. Д.) не да преко своје земље, а нијесу ни пути за топове тидијен (sic!), а без топова није пута тамо, уза то веља војска не има мјеста у вашу земљу, а знате да хоће комод; виједђели сте што је с малицом(!) на Цетини било

(ваљда требало с милициом, јер вјероватно мисли на одред војника који је са њим био 1788 г. на Цетињу — Р. Д.). Тако немојте само за себе вазда есапи(ти). (рачунати — Р. Д.), но и за другог једном. Да сте били једини и да ми некоизи нијесу учинили невјеру било би ви и данас боље и да није Иво Попов она два човика уфатио и педесет цекина поио а мене о невјери радио, а с Усеинагом вићио (ваљда ви је ћао — Р. Д.) да ме погуби. То се све код ћесара знаде. Тако сами морете вијеђет да сте између себе криви и ваше нејединство и послѣ ће бити ће ви затор (уништење, узрок пропасти — Р. Д.). Сад су отишли Пипери и Бјелопавлићи у Беч преко моје воље, те су ме облагати ћели да им ја под Спуж та(и)н даво нијесам и да су от глади упустили Спуж, те им њихова лаж на образ пада, пак ће бити срамотни а вама штетни. А ја да ви п(р)аво кажем на то сву вољу губим опет к вама доћи, када ми добро злим враћате и ако ми не пошљете от све Це(р)не Горе писмо и не напишете у књизи како је најприђе Сава Мирковић и владику смео и како је поп Тодо(р?) Глухсдољани(н?). Иво Попо(в) и остали које ја и ви добро знате, да ја будем мого ћесару приказати тко је вјера тко ли невјера био и да сам свакоме војнику таин даво не пошљете, већ се на ме не обзирите нити мислите да ћу за вас игда добру ријеч проговорит, а Божа ви вјера не имате већ другога кои за вас мисли. Ако ли нећете невјере пописат, но сви за једнога терпјет, тако мислите за себе како знате, а Лазо ће ви на уста остало казат, јере сам га ја добро упутио.

И тако да сте здраво, а Бог ви у помоћ.

(На полеђини је отисак печата у црвеном воску и ова адреса:)

Свијетлomu Господину Јоку Радонићу и осталој господи сердаром, војеводам, кнезовима, барјактарима и осталијем старешинам и свем пуку црногорском на поштено отвореније
у Његуше*)

22) Филип Вукасовић гувернадуру Радонићу и главарима 23 маја 1790

Свијетли и вногo (sic!) частни Г(осподи)не губернаттуру Јоко с Г-ном Михајелем и Савом Пламенцем и с Попом Лазом и са свом дружином м(ило) д(раго) п(оздравље).

А потом како се ви чуђијете да ви ја не оттоварам на ваша писма, а не мислите нашто ме ваше познање, ваша земља и ваше

*) На печату при врху писма, који је отиснут пошто је нагаврављен, може се око круне прочитати овај текст: »Producta et manufacta litoralie hungarici« (?). На отиску печата у црвеном воску не може се ништа прочитати.

При дну прве стране забиљежено је (сигурно гувернадуровом руком): »Примљена 1789«.

пријатељство поставило и колико муке протерпих и (j)ош терним с вашег пријатељства. Али мислите, господо, да моје мехко срце отслаби није моје памети излази (sic!), али се нијесте јошт мога зта наситити, али вас душа от ниједне ране не боли.

Ја дођох по наредби двора, не по жељи мојој, за моје зло у вашу земљу. Први пут живих с вама братински и на повратку мене био сам једини кои ви је без интереса добро хотио, а то ви је знано.

Други пут такојер нареди ме ћесар покојни на те банде и даде на мо(ј)у прошну сву справу која беше от преше. С моим дохотком уједини се сва ваша домовина, просу аспри (новац — Р. Д.) по земљи и уздржах вного душах да не умру от глади, али не пођу по свијету, али не погине један от другога.

Доста пута от вас чуо јесам ће хоћасте ме по(о)хвалит и рећи како ниједан чојек оно што ја терпљет не могаше нити хоћаше. Ја се наслоних на ваше бесједе, пријатељство и поштење те не мисљах за себе да с писмом сва утврдим, но владах се кано поштен и нехилав чојек, има(ј)ући тврду вљеру за вас и у вас и мисљах да је то довољно за мо(ј)у сигуранцу. Поуздах се у вас и ваше јунаш(т)во, те хоћах освијетлит образ вама и себе, а интересат двор да ви нигда не узтегне милост сво(ј)у, те носих мо(ј)у главу под турски град и чини ми се не би(ј)ах ниђе задњи ни најгори. Ви се изневљеристе, те мерва (за мало — Р. Д.) не изгубисте и мене и себе. Опет извади мој начин и моја срећа мене и вас из перикула и ми учинисмо славу народу да сав свијет наше (ј)унаштво обчуди. Кад сам се от Спужа не от страх(а) но невљере ваше браће ради повратио знадете добро, да је моја глава сваку уру у резик (опасност — Р. Д.) била, ма по свем тизијем не хоћах ве оставит да ми ћесар покојни по два пута не даде оштру заповијед да се имам врагит, што нитко други но Владика Петар скроз лажи Долциове узрокова, јере он приказа у Беч да ме ви нећете и да ја не живем с Владиком у мир, а да на Владику сва земља наложила се јест и да другог поглавара не имате но Владику. Когде Долци све бријеме мутио, а добро знадете да није (х)тио ни солдате пријети (примити — Р. Д.) кад су дошли и хоћаше се с Пернегом поклат да ја не бијах. Уза то знадете добро да Владика Петар (са?) Савом Мирковићем увике о мом злу радио јест и најпослијед оде Сава Мирковић у Скадар те се заотим она несрећа догоди и погибе Никола и дружина његова Бог зна по напути Мирковића. Ћесарску заповијед морах обершити, те одох из ваше земље и да би(ј)ах ваш злотвор могах више от тријест вашијех братах изгубити, које ја јошт даровах и оправих лупки на њих дом, а ви мене узесте 2 чојека, које ја откупит морах. Знате ли ви да то један ћесар с липијем оком гледат не море и тако да је Двор на вас по нешто мерзит моро, али ја кад дођох прид ћесара рекох да их је билт невљерних, ема да нијесу сви. Друго не бисте ни ви рећи мсгли. И тако окренух ћесара опет да ви помоћ даде и да ја

још з бољим начином на оне стране пођем и он ми даде власт да купим војску колико ми драго и да поведем писишца (пјешака — Р. Д.) и коњика, ема ако не дођу пријед на ове банде Црногорци да им вљероват неће како мене народ (у?) љубав носи. Ја управих све како најбоље бити море. У то доба онизијех пет хорјата дође, те, по напуту Владике Петра, мене обгужише и све лаживо дадоше напријед што зли и лицемерни злотвори наћи и измислит могу. Тај пут ћесар метну се у сумљу и не даде поћи на тај крај, а Владика и Долци окрену лаж на лаж писат и говорит, тако да ја на мисто те среће ко(ј)у ви сумљате да сам скроз вас стеко велику неправду и невољу вас ради терп(им). Ви дођосте, говористе и радисте кано љући кои не стоје на једну бесједу и покваристе себе највише, ако и мислите да сте све добили, не ћасте пројесалит да како сам ја вама он пут сваку хвалу вашег поштења с моим п(о)дписом дао да нијесам мого ни пријед прама вас непоштено зборити. И тако да чувате моје поштење и мој кредит више но ваш, јере када се мене вљероват буде онда и вама, које ја хвали(м), помоћи се хоће, а не када ви, по напути мојих и вашијех злотворах, от мене најбоље не хоћете зборит, те Двор по правници мислит мора, да кад лаже онај кои хвали да није ни онај прав кога хвали. Али мислите да ће ви игда Долци и Владика Петар главни приатељ бит и о добру радит. Божа ви вљера, што ви ја помого нијесам и скроз мене помоћ не буде нигда је имат нећете, а Бог ви је дај. И Двор заист(а) добро мисли, е ма ткоме ће вљероват кад от свакога (о свакоме — Р. Д.) зло говорите и за никога не хоћете својски без интереса прионут. Ја от вас по правди, само да видим јесте ли љући, заисках у писму једну тврдђу и надах се приа смрти но невљере от вас, а ви от мене мито и аспру тражите и јошт о невљери радите и велите да ћете дат онда кад поћете. Али ја то заслужих скроз моје превелико добро и поштење, али сте ви тако зле душе да на свит чојека поштена не вљерујете, али сами себе добро не хоћете, али нијесам већ издо све што сам имо на вас и за ва(с) и вашу браћу, али ви само за интерес поштење продајете, е и, господо, боите ли се Бога и љући да ће се све право и криво стигнут, камо је Бог, камо образ, камоли љубав прама самим вама, камо оно поштено серце што ја у вама изках?

Сад ме зовете да иђем с вама, а мало пријед не ћесте ми ато-стат дати, како сам ја и вама дао, кога сте ми пред Богом и људма дужни и кога ниједа(н) чојек кси душу и образ има заде(р)жа не би.

Сами судите што ја мислит могу и како се ја у вас подуфат(ит) могу, судите те онда чините што наћете, рашта ако што протива мене знате али сумљате (а) мени не речете и не упитате ме да чујете моје разлоге, но плетете под маном мреже како ћете лакше преко њих врат уломит, али сте слипи и глухи те не видите онога кога видијет бисте морали и не чујете онога кога глас вама срећу и напредак донијет може? Не мислите, Божа ви вљера, да к(а)д пртивна мене стоите другсм но сами себе квар чините. Долци,

ако му врат не сломите, с вашим ножем бости ће ви срце, а ја ћу ш (њ)им, ако Бог да, лако, но не би рад ни вама зло тако ми га Бог не до и једа Бог да ја све оно дочеко што вама желим. И да знате, Божа ви вљера, или ви мене право или лицемрно добро хоћете, ја ћу увика вама кад буде(м) мого добро учинит, но се чувајте Долца, он је у Карловцу и веће је један поп у Сплѣт („Сплѣт“) послан да говори с Паруцићи, јема знам да неће вишта урадит: све сте сами криви, све сами штетите и док тако чинили будете нигда добра дочекат нећете, а чувајте се, да ве Бог с мене не каштига (казни — Р. Д.). И опет ви свако добро желећи јесам ваш пријатељ прави и друг стари

Филип Вукасовић*)

23) Сава Пламенац гувернадуру Радоњићу
7 септембра 1790

Ваше Високо Превосходител(т)во
Милостивој Г(осу)дар,

Може бити да сте разумјели моје состојаније у каквој невољи стоим и мучим се како нитко не би ово трпио како ја терпим. За мене се, Г(оспо)д(и)не, дају сто цекинах тво ће ме ођен удавит. Мене, Г-дне, сваки ћера и ненавиди, не знајући ја тужан за кон узрок. Али ја имам узданицу у Бога и ваше господство да ћете за мене протендит (заузети, заштитити? — Р. Д.) и то је узрок да не могу доћи к вашем господству и да ми штогођ кажете од истине и да ме сиромаха утјешите, ако имате су што, зашто заисто ја у ове мисли пропадох како нитко, но ве молим, Г-дне, за Бога и за матер божију пишите ми што од истине да знам: учините тај каритад (милосрђе, љубав — Р. Д.).

Књиге (писма — Р. Д.) које сте ми послали, вању и Михајлову (сигурно Михаила Пламенца, чије сам писмо објавио у прошлом двоброју Историских записа, стр. 321—322 — Р. Д.). ја сам писа у сва племена и учинили смо станак и оћашћ сва Црмница од(а)брати два чојка да шиљу к Михајлу с писмима од све Нахије, а ја и(м) нијесам дао и тако су се здоговорили и писали су му ову књигу с уговором и Ријечке Нахије. Сада ви је, Г-дне, ево шиљем и молим ве и ја и сва Црмничка Нахија да ово писмо упутите што приђе можете и да га ни по кои начин не уставите. зашто се, Г-дне, тако ова Нахија узмутила и узбунила за Михај-

*) На писму нема адресе и види се да није било запечаћено. Но на полеђини је, мислим руком гувернадура Јована, забиљежено ово: »У Госпић мађа 23, 1790«, па вјерујем да је ово писмо могао Вукасовић лично предати или послати гувернадуру, који се у то вријеме налазио у Трсту (уп. Ђорђевићев ИСПИСИ..., 214).

лом, што никад не можете вјероват, ного за велико боже име немојте ово писмо уставит, какво је гођ, и шиљем ви га незапечаћено, но ћете га запечатит и убрзо одправит, ће гођ буде Михајло нека га иште (тражи — Р. Д.). Ако немате друге оказије (прилике — Р. Д.) ано ве молим пиштите попу Николи у Ријеку (Фијуму — Р. Д.) и њему ово писмо пошљите и препоручите како боље знате.

Кои ви се пуно препоручујем и покорно поздрављем и чекам од истине мало вашѐга мислостивога писма.

Брчели:
Сектебра 7
1790.

Кои остајем Вашего Превосходитељства
покорни и понизни слуга и сужањ затворени
Сава Пламенац
за послужити увијек

{Спољни лист на коме је адреса изгризли су миши и распао је, те се од адресе виде само ови остаци:}

.... тву .... черного .... Јовану .... почтеним респе ... итсја
На Његуше

{Испод адресе Пламенац је додао гувернадуру овај додатак:}

Молим ве, Г-дне, ова писма подшишите талијански и немојте н(х) задржат.

24) Софроније Југовић разним балканским народима и црногорским племенима 12 фебруара 1792 (?)

Пресвијетлаја милостиваја господо браја моја Срби, Бошњаци, Далматини, Херцеговци, Захолмци, Рашијанци, Македонци, Албанци, Епирци, Болгарци, а имено вси Брђани, Кучи, Пипери, Бјелопавличичи, Бањани, Зећани, Клименте, Дробњаки, Костурјани, Серезјани, Призринци, Пећани и вси прочије Срби мње љубезније.

Војвода Илија, Радоња, војвода Јездимировић, војвода Ивац, војвода Зеленић, војвода Бошковић, кнез Мојаш (?) и вси прочије војводе и кнезови коих вас всјех здјес не именујем, господа главари љубезно се Србији всједи вама и вашим насљедникам желају здравствовати и радоватис пришедшему удобному времену избавитисја о(т) турецкаго ига, кои је наше отечество завладао, погазио и разорио варварски тол високославни србскиј род, кога похваљују сви греческије и римскије императори бити нам храбрјејшими људми на свјетје.

Ја сам вам писао и пређе и са слезами молио и совјетовао: спомените се, биједније Срби, и возридајте своих древних славних цареј силних Немањића и деспота змајевитих Југовића, кои су царствовали у свакоме благополучију против всјех своих непријатеља с превеликоју храбростију. Ако бисте се ви сад добро-

сердечно потрудили и постарали, опет би ми могли возобновити наше љубезноје отечество, србску славу и храброст преседнују (?) нашу и наших претков, кои су толико сијали и блистали своим оружијем, које ви видите тамо њиове задужбине, зданија, крепости, градове, манастире, цркве и вароши. Возридајте, биједнија Срби разорени! Соједините се сви заједно, па пишите овамо у Петербург царици и кнезу Потемкину, да ме пошљу тамо к вама с својеју помоштију, милостију и заштитоју и отшлите та писма у Неапол баилу росијскому Павлу Графу Скавреникскому, кои ће послати с курјером овамо у Петербург царици или како ви лудше знате, па ако Бог и мати божија да те ме пошљу на вашу прозбу кунем ви се Богом живим с вама ћу исећи мало и велико. За мном би пишла сва србска земља, јер они знаду да сам ја от колјана и криви књазја и деспота сина Југовића. Србли ме сви љубе и почитају и ради су, ме виђети усред србске равне славне земље. За једну би недјељу искупио триста тисућа војске Србаља и знам ја ће је тамо закопано и лежи у пештерах и у јамах небројено благо силниј цара Немањића Стефана, Уроша и Милутина и сва њиова страшна оружја недалеко планине Маринари, Крустина, Клобука, Градина, Велиша, Покленаша и блиско града Призрина, Дечани. Пристина, Пеђја, Тупице и Велика лежи свију цара србски страшно оружје и благо у земљи тавној, сабље, мече и копља, злата толико милиона све цецина велики(х) као арслани, брилијанти и алмази и свако драгоцено камење, диадиме, круне и колајне и прстење и на друго место тоже небројено благо књазеј и деспота девет браћа Југовића и њиова бритка сабља, која ме чека да дођем да се потрудим с вама избавити наше љубезноје отечество от поганина Турчина, варвара безбожнаго. А благо и богатство цара Немањића и деспота Југовића, које се никоме не да открити кроме мени, и нико не може наћи до мене. Благо ћемо за нас и за нашу војску, а што узмемо от Турака то ћемо расположити благоразумно, пак кад Бог да и мати божија те избавимо наше отечество тада ћу учинити школе и академије, университете и гимназије, регemente и пресилну војску, комерцију и свако благоустројство.

Врло вас љубим и молим вас Бога ради постајајте се ради свога љубезнаго отечества и народа, кои је нама најмилији на свијету, скупите се сви, пресвијетла господо и храбрије витезови србскије, соједините се и тајно совјетујте и возљубите мене, потомка кнезеј и деспота Југовића, кои толико сожалујем и собољезнујем об вама и об всем србском народје усердствују и ревнују и рад пролити за вас посљеднују своју капљи криви. В превеликом жарје и љубви пилају (пламтим, горим од узбуђења? — Р. Д.) к вам, љубезније Срби, постајајте се хот за ваших љубезних домочадцов и пишите тако како ви совјетујем царици и оће све за вас учинити и вашу прозбу исполнити и мене к вам послати с својеју милостију и заштитоју, па ћете виђети да ћете бити честити, срећни и шчастливи (много срећн, пресрећни — Р. Д.) ви и вашије

последније потомки. Молим вас оставите се ви тјех људи кои су тамо досходили и от вас безчестно образом низ море утекли као безчестни и коварни (лукави, подмукли — Р. Д.) људи, него боље согласите се и узмите човјека велми љубјаштаго всјех вас, великој и доброј вјерности и високој фамилији и породје, за кога ће скочити сви Срби јединогласно и јединокупно. Што би вама боље било из једног поданства у друго? И не слушајте тамо свакога ђавола кои лажина и кои клевета на честних људеј и не даду ви очи отворити и просвијетити се.

Како би дошао к вама одма би пошао с вама у пештере ће је зарито вишеречено благо и скупио би пресилну војску храбрих Србаља и ја би сам пред војском ишао на коњу с голем сабљом у руци напред и нигда ме не би и неће ни ранити ни убити, а ја ћу свакога наудити, зашто је пришло оно време да Турци изгубе, а Србли добију своје царство опет како је било и пређе. И видите да два силна цара на Турчина војују и сада можемо све здјелати при такому случају, најудобњешему и спсобњешему — давно ождијајемаго (очекиваного — Р. Д.), и можемо возвигнути и возобновити наше љубезноје Србскоје Царство и државу. Ако се не полијените како ви совјетујем дјелати, па немојте писати теке један пут, него много пута пиштите што скорије можете — лијепо и разумно пиштите.

В прочем препоручају се всјем вам мои(м) милостивим Србам в глубочајшују братскују милост до свиданија (виђења — Р. Д.) самоличнаго с вама.

В С. Петербург
1792 (?) года
Ферфалја 12-го

Ваш покорњејши слуга,
Књаз и деспот Софрони Југовић

25) Филип Вукасовић гувернадуру Радоњићу 2 јуна 1792

Пресвијетли Г(осподи)не Гуве(р)надуру Јоко братински те поздравлам.

Примио сам вашу книгу од 7 марча и Бог зна нијесам крив да на мене жалите, јере ја от свијех книга које сте ми писали нијесам педесете примио, а на сваку ко(ј)у си ми писо и отговорио сам, али што ја могу да се кние како и правда чрез зле руке губе.

У сердце ме боли ваша нужда, а Божа ти влера без да ви помоћ могу, но сам једини Бог да ви буде у помоћ. Влерујем да ти није стана ту, ема богами није ни узданице на ове банде. Нека Бог пита онога кои је свему крив, а Бог зна да ја код лица Божјег за тај народ стоварат нећу, јере сам у свакој згоди како поштен прија-

тел и у највећој муки изказа се и да ви није домаће змиа питу отровала по мене не бисте изгублени били.

Тко се гођ похвалити ради да сам због Црне Горе части доста он се вара, јере сам више изгубио нег добио и да нијесам нигда тамо пошо у добри час за мене имао би већу част и боље име. Тако данес ради издаје вашег владике Петра и његова брата Долца све оно што смо учињели образа нема.

Да си ти мене послуша кад си у Тријеште био све би друго било, а тако не слушате кад је ора, пак покликунјете у неору. Е што ћеш, дакле, да ти речем: Двор вас неће, а ја помоћ не могу, тако ни овамо ни онамо узданицу ти не знам казати, но се молте Богу, будите у слогу и браните се кано сте и досле. Ово је савјет мершав, ема је доисто из срца правога пријатеља и вирног друга. Бог зна да тај народ болег доброжелатеља от мене нема.

С тим да ви и свим вашијем Бог у помоћ буде и ојача ваше деснице за велику радост

Вашег вирног брата и приатеља
Филипа Вукасовића
кавалијера подполковник(а)

У Сењу на 2 Јуниа 1792
по латинском броју

(На полеђини је, поред остатака стиска печата у црвеном воску, гувернадурова адреса на италијанском и српском језику. При дну адресе на италијанском језику пише а **Monte Negro**, док је при дну српске адресе на **Његуше**). Текст српске адресе гласи: »Пресвијетлом г(осподи)ну гувернадуру Јоку Радоњићу на Његуше«.

26) Теодосије Мркојевић гувернадуру Радоњићу 25 јануара 1793

Милостиви мој Господару черногорској губернатор Јован Радонић љубовно те п(оздрављам).

Доходио је поп Јово и(з) Залазах на Стањевиће. Нијесам има артије да ти пишем; каза(о) са(м) му на духовно што ми је пријатељ каза: да двије стотине цекинах (**sic!**) стоје готове да погинеш за спицијера (апотекара — Р. Д.) којег је убио Мићо. Били су чули да ћеш поћ на Тријешће: биле су готове барке да те чекају или на Росе (лука насупрот Херцег Новсме у Боки Которској — Р. Д.) или у дубровачку (луку — Р. Д.) и да те убију и има Његуш кои настои да погинеш и да узме сто цекин(а). Но те авизајем (обавјештавам — Р. Д.) како ваздашни твој непријатељ (**sic!** — Р. Д.) и твоје куће: немој одит на станак з Браићима за Мирчане, ако ће ђаво понијет и Ми(р)чане и Браиће, зашто ћеш на та(ј) станак по-

гинут. Сад сам изван облега (обавезе — Р. Д.) пошто си авизан и пред Б(о)гом и пред љубављу коју имамо.

На Стаљевиће

1793°

генвара 25

.... *) покорна слуга
и добри пријатељ
Теодосиј Мерковић

(На полеђини је, поред отиска печата у црвеном воску, ова адреса:

Јего Превасходителству милостивому мојему Государју
черногорскому губернатору Јовану Радоничу
на Његуше

27) Филип Вукасовић гувернадуру Радоњићу
Августа (?) 1793

Предраги приатељу!

Не знам што се от тебе уради: јеси ли жив, али си на ме забора-
равио? Не чујем ништа о тебе ни тијех банадах! Ево дође Влатко-
вић надарен из Беча и каже да је владика Долцу митру био за-
уфао, а Доци заложно, оба скупа новце појели. Црногорци ишту
митру, а митра разкована, те у Загребу жене о герле и перстене за
славу бега Црнојевића носе да се свит руга е и Црногорци ви ви-
дијете (sic!) оно што није право и што ваше приатеље герди, а не
видијете оно што вас омрази Двору и за поругу свијета служи.

Ја сам, фала Богу, големо и миран ако тај цернац (мисли на
Петра I — Р. Д.) и без пристанка (непрестано — Р. Д.) на ме лаже
еле му на образ пада а мене све оправла: сла(а)о је и писо да сам
ја тамо за цекин по два талира даво, а ћесару цио цекин на конат
мето. Када се у конте (рачуне — Р. Д.) моје погледа аменаће (по-
тврдиће, видјеће — Р. Д.) да сам на сваку кућу по два талира и
платио и у конат мето, те он, јадна му лаж, срамота остаде. Ма
сви Црногорци ради њега поцернише и неимаш рашта овамо хо-
дит. Јере нећеће ниједан послушани бити док он буде. Францеса
разбија(ј)у наши, Инглеси, Прусијан и Шпањол и Холандез сваки
дан. Турци хоће да убиу овог удугшиу (?) кои међу прави с нама.
То ти је све што знам, ма заисто истинито.

Поздрави све пријатеље у кући и около куће от стране твог
знаног пријатеља

(На полеђини су, поред отиска Вукасовићевог печата у црвеном
воску, адресе гувернадурове латиницом и ћирилицом, а гласе:)

Na otvorenje Gospodinu Joku Radonichu
Gubernatoru Cernogorskomu

u Niegusse

Пресвијетломе го-ну го-ну Јоку Радонићу
гувернатдуру црногорскоме

у Његуше

*) Двије скраћенице, које нијесам могао протумачити.

28) Народна скупштина из манастира Мораче Филипу Вукасовићу
1 фебруара 1794

(М. п.)

(М. п.)

(М. п.)

(М. п.)

(М. п.)*

Свијетломе Господину Вилипу, ђенералу цесарскоме.

Ми сви твојих јадни, и жалосни, и дужни и тужни руку твоју љубимо и за здравље Бога молимо. А по томе, господине, молимо те немој се узазбити (наљутити, увриједити — Р. Д.) на наше безумно писмо и на јаре (жестоке, набусите — Р. Д.) речи што ти пишемо. За невољу нам је тако писати, хе смо, Господине, свих пропали и муку поднијели и подављени, и посечени и поплијењени. Мих кои смо над имали у тебе и кои смо примили оне прилике свијетлога Ђесара и твоје билете, пак нас обличише ти отуд твојих Црногорци у Турака, те нас подавише и поплијенише. Ама, господине, кад бисмо знали хе би што могло бити отселе од нас све бисмо то опростили што смо досле муку поднијели, а оне књиге, господине, што с(и) им досле слао све су се прије чуле у Турака него су отуда долазиле от те стране. Но забога, господине, ако нас нијеси свригао с ума немој нас (с)је оглушити, хе ми да се не уздамо у Бога пак у те, ми данаске немамо кућ наоко да скочимо у воду. Свакоме је, господине, лакше него нама: неко је близу краја, некоме си близу ти, те утече тебе. А за нас, господине, неоће да ти каже право нико како је нама, но ти једни, бој се, иду те ти и лажу на нас, а кад би ти Бог, господине, дао да доћеш ће смо ми таде би нам веровао. А ми смо, господине, обузети у турске градове како (као — Р. Д.) кад узме вук јагње у чељусти, те не можемо тебе никудије доћи, а неоће ти за нас нико да ти право каже. Пак нашом срећом они наш брат а твој слуга Миат, што нам је от тебе књиге доносио и за тебе нам казивао и ми биасмо за њим обринули, пак чујемо хе си га од себе отискао, пак не знамо али ти га је ко облагао али је собом иштетио. А божа вера, господине, ако ти га је ко облагао како је он нас звао да смо га смели послушати сви бисмо се пороби(ли) и псекли от Турака, но забога, господине, ако нас нијеси заборавио јавни нам се онет изнова како те Бог учи, а ми, господине, и да што можемо немамо чим ни имамо о чем, но да станемо куповати у Турчина један кремен ја један вишек не би нам га дао за дукат. А нама не може твој вишек ниједан допанут, а данас у нишићкоме граду што је гођ Турака у свакога су пуне ћесе твоје вишека, пак не знамо али ко тебе у томе чини муртатлук (издајство — Р. Д.), али си (и)м ти получио. А, господине, тужимо ти се на ову нашу браћу Бринђане како су нам кидисали саде, те смо Турке заборавили при њима, а досле су нас Турци од њиг бранили, а сад нам је, господине, мучно Турке з(в)ати на њиг да су нам у помоћ, хе да нас Турчин кахд хришћанина посијече да више пернати, но се уздамо у Бога пак у те да нас ти од њиг одбраниш и да се тебе постиде.

И Бог ти укрепио десницу над проклетијем.

(Пошто је прескочена једна четвртина треће стране, додат је овај постскриптум:)

И Божи смо и твои. Господине, ако те Бог научио да нам какво полученије сатвориш, Бог је један а божја је вера једна, нећемо ти хиле у томе учинити никакве, а ми смо, господине, оскудни свачим и у при . . . . бној земљи, зато ти се господине, препору(чу)јемо да се на нас обрнеш и да не послушаш душмане и твоје и наше, кои ти лажу на нашега брата кои је уста и за тебе и за нас.

У Бог т(е) подржао у здрављу и у госпо(ст)ву.

Феб. 1, 1794.

Сви Берђани и слуге вазда.*)

**29) Народна скупштина из манастира Мораче гувернадуру
Радоњићу**

2 фебруара 1794

(М. п.) Преузвишени Господар и препрослављени наш началник и гувернатор шиљемо ти поклон и поз(драв).

У Морачи на вас сабор и искуп мјесеца фебруара 2, 1794.

Како смо доходили на Милате (? — Р. Д.) према проклетога Бушатлије молили смо те и кумили да поћеш у Беч к нашему великому ћесару. Ти си ни обећавао, а ми смо се уздали у твоје обећавање, зашто си нас узео на душу ти и (госпо)д(и)н кавалијер Филип.

А сада чујемо да си још дома, зато ти ми сва сиротиња пишемо и кумимо те Б(о)гом и твојом срећом коју ти је Б(о)г да хајде за нас ка(о) и за Црногорце или нам пиши да се не уздамо но да се турчимо, е већ живљет не можемо, но заисто или нас ти утопи

*) У првој реченици овога писма другим мастилом је од ријечи »Виллипу генералу цесарскоме« начињено »Јоану гуверна(ду)ру црногорскоме«, па је тим истим мастилом и руком додат и овај датум.

Отиснути печати су били нагарављени. На првome печату с лијеве стране мислим да је писало »кнезъ Митаръ Караџић«, а на трећему »Јаков Маловић«. Мислим да су ова два печата отиснута по два пута, те би четврти печат опет био Караџићев, а пети Маловићев. Други печат има 47 мм у пречнику и сигурно је манастира Мораче. Око Христовог лика свуда је текст, али ниједну ријеч нијесам могао прочитати.

или одержај или ћемо те клети увијек или благосивљати увијек.
И одпиши ни што ћемо чинити и оћемо ли се у Бога и у тебе уздати.

И Бог те подержао у господство преузвишено.

(М. п.)

(М. п.)

(М. п.)*

Покорна и понижена твоја чеда: Никодим Морачанин, војводе,
кнезови, барјактари и сиротиња бјелопавлицка, пиперски, ровачки,
Дробњаци, Пивљани, Бањани и Рудињани.

---

*) При врху писма је велики печат, а при дну су три мања печата. Печат при врху је свакако манастира Мораче, а три печата при дну су тројице народних главара. Од свих њих могао сам сигурно прочитати само један, на коме пише: »Јаков Маловић«. На другоме печату можда је писано »кнезь Митаџ«, а на трећему се јасно може прочитати само ријеч »Міять«. Може бити да је то био касније познати ровачки сердар Мијат Реџић.